

„Zákon č. 11/1918 Sb. byl prvním československým zákonem. Uzákoňoval vznik Československé republiky a přebíral rakouský a uherský právní řád a rakouskou a uherskou státní správu.“

*Byli byste ochotni se pod tato tvrzení podepsat? Tedy: jsou pravdivá?*

Já bych se pod takové konstatování klidně podepsal, protože Československo od počátku mělo republikánskou formu, i když specifickou (podstatné je, že už na čele nemělo panovníka). Někteří kolegové by možná raději slyšeli tradiční tvrzení, že se Československo republikou stalo až přijetím prozatímní ústavy, v níž se poprvé slovo „republika“ používá. Takovéto tvrzení však podle mne pomíjí skutečnost, že každý stát musí existovat v nějaké formě, i když třeba zákonodárcem výslovně nepojmenované. To jsem Vám tu dal, abyste si uvědomili, že i na zdánlivě jasné věci nemusí existovat jednoznačné odpovědi.

**Zpráva deníku Venkov z roku 1926:** „Bratislava. Pan zemský (krajinský) prezident dr. Ján Drobný přivítal ve čtvrtek v Bratislavě pana ministra unifikací Marka Gažíka a jednal s ním o přípravě nových, jednotných právních předpisů. Pan zemský prezident upozornil na potíže při aplikaci recipovaného uherského občanského práva.“

*Mohla se skutečně podobná zpráva v tehdejší tisku objevit?*

Ne, protože země vznikly až v roce 1928 podle zákona č. 125/1927 Sb. (organizační zákon). Ostatní je v pořádku (včetně jmen a funkcí, ovšem s tím, že J. Drobný se zemským prezidentem na Slovensku pochopitelně stal až po zavedení zemského zřízení).

**Zpráva deníku Venkov z roku 1929:** „Bratislava. Pan zemský (krajinský) prezident dr. Ján Drobný přivítal ve čtvrtek v Bratislavě pana ministra unifikací Marka Gažíka a jednal s ním o přípravě nových, jednotných právních předpisů. Pan zemský prezident upozornil na potíže při aplikaci recipovaného uherského občanského práva.“

*Mohla se skutečně podobná zpráva v tehdejší tisku objevit?*

Tady už je tedy vše podstatné v pořádku.

Tyto otázky jsou zde zase proto, abych upozornil, že právník musí při čtení textu věnovat pozornost i údajům, které při běžném čtení vnímáme jen okrajově, v tomto případě datování.

**Rok 1930, vrchní soud v Brně:** „Rozsudek jménem Republiky. Pan Josef Dovrtěl, nar. 25.1. 1902, příslušný do Mysločovic, politický okres Holešov, se odsuzuje za spáchání zločinu zrady státního tajemství podle § ... trestního zákona z roku 1852 k trestu těžkého žaláře v trvání ... Trestného činu se dopustil tím, že cizí moci prozradil skutečnost, kterou vláda tajila v důležitém zájmu republiky ...“

*Postupoval soud v souladu s tehdejší právním řádem? (Číslo paragrafu a výši trestu jsem neuvedl, abyste problém nehledali v nich.)*

Ne, protože jde o protistátní čin. Ty v této době soudil státní soud a při rozhodování aplikoval zákon na ochranu republiky (č. 50/1923 Sb.).

*Představte si, že je rok 1930 a jste soudcem prvorepublikového Nejvyššího správního soudu. Mohl(a) byste říci při večeři svému partnerovi následující slova?*

„Dnes byl náročný den. Od rána jsme jednali o odvolání od brněnského zemského správního soudu. Statkář z Tlumačova si stěžoval na postup okresního hejtmána, že mu nesprávným rozhodnutím znemožnil stavbu nového mlýna ...“

Ne, správnímu soudnictví by daný případ sice příslušel, ale specializovaným správním soudem byl v Československu jen Nejvyšší správní soud. Neexistovaly tedy zemské správní soudy, v tom je hlavní problém.

**Zpráva Práva lidu z roku 1933:** „V souladu se spolkovým zákonem vyslovila včera vláda souhlas s ustavením další politické strany, která si zvolila název ... Žádost byla podložena archy s 300 platnými podpisy. Nová strana oficiálně zahájí činnost 1. 1. 1934.“

*Mohla se skutečně podobná zpráva v tehdejší tisku objevit?*

Ne, protože vznik a fungování politických stran podle dobových názorů právo vůbec neupravovalo. Neexistoval samostatný zákon a podle zavedené judikatury se na politické strany nevztahoval ani zmíněný spolkový zákon.

/Až ve třicátých letech vznikl zákon, který – zcela nesystémově – umožňoval zastavovat činnost politických stran a rozpouštět je, a až v tzv. druhé Č-SR se soudy v této věci začaly odvolávat na recipovaný spolkový zákon a v prosinci 1938 vzniklo nařízení s mocí zákona, které problematiku politických stran upravilo./

Představte si, že je rok 1933 a jste úředníkem policejního komisařství v Brně-Komárově. Máte rozhodnout o potrestání jisté dívčiny pochybné pověsti, která v noci neslušně nadávala členům policejní hlídky.

*Je vůbec myslitelné, abyste ve věci rozhodoval(a)?*

*Pokud ano, podle kterého předpisu budete asi postupovat?*

*Pokud ne, kdo je příslušný rozhodovat, případně: je vůbec o čem rozhodovat?*

Úředníku policejního komisařství takové rozhodování příslušelo. V roce 1933 by aplikoval ustanovení zákona č. 125/1927 Sb. z. a n., které podobně jako starý Prügelpatent (obuškový zákon) z doby bachovského absolutismu umožňoval politickým (správním) orgánům (a ve velkých městech policejním orgánům) „chránit vážnost orgánů veřejné správy“ a v rámci toho postihovat různé formy neuposlechnutí jejich příkazu nebo různá drobná urážlivá jednání vůči nim (před rokem 1928 by postupoval podle zmíněného Prügelpatentu).

**§ 60, odst.1:** „Za branné pohotovosti státu může býti na potřebnou dobu stanoveno, že se ukládá pracovní povinnost osobám zaměstnaným v těch oborech, ...“

*Který zákon z první republiky jsem citoval?*

„Branná povinnost“ by Vás měla přivést k tomu, že jde o zákon o obraně státu (č. 131/1936 Sb. z. a n.), který zaváděl řadu opatření k zvýšení obranyschopnosti ČSR.

**Paragraf 8** jednoho zákona, přijatého československým parlamentem, je nadepsán „Tělesné poškození ústavních činitelů“.

*Víte, o který zákon jde?*

„Tělesné poškození ústavních činitelů“ napovídá, že jde o skutkovou podstatu nějakého trestného činu namířeného proti představiteli státu. Takové situace v ČSR nově upravil zákon na ochranu republiky č. 50/1923 Sb. z. a n.

Pozor: tento trestněprávní předpis se často plete s výše vzpomenutým správněprávním zákonem o obraně státu z roku 1936!

**§ 3, odst. 1:** „Trestný čin spáchaný ve věku mladistvém nazývá se proviněním.“

*Který zákon z první republiky jsem citoval?*

Zákon o trestním soudnictví nad mládeží (č. 48/1931 Sb. z. a n.). Náповědou měla být ta mládež.

Jen podotýkám, že pod podobou tohoto zákona je výrazně podepsán brněnský profesor trestního práva Jaroslav Kallab.

Zmocňovací zákony

a) rozšiřovaly práva prezidenta na úkor vlády  
úkor parlamentu

b) rozšiřovaly práva zemských sněmů na

c) rozšiřovaly práva vlády na úkor prezidenta zemských sněmů

d) zmocňovaly parlament měnit zákony

*Které tvrzení je správné? Možné jsou všech kombinace, tedy správné mohou být i všechny možnosti nebo ani jedna.*

Vše je špatně. Zmocňovací zákony zmocňovaly orgány moci výkonné (za I. republiky vládu, ve druhé republice prezidenta i vládu), aby svými normativními právními akty (nařízení vlády s mocí zákona, dekret vydaný prezidentem) upravovaly to, co podle ústavy mělo formou zákona upravit Národní shromáždění. Takové zákony byly přijímány zejména na začátku 20. let k překonání hospodářské krize a pak ve třicátých letech kdy k ekonomickým důvodům přistoupila i potřeba rychle přijímat opatření v zájmu posílení obranyschopnosti republiky (zmocňovací ustanovení obsahoval například zmíněný zákon o obraně státu z roku 1936). Pozor: dekrety, které mohl vydávat prezident Hácha na základě zmocňovacího zákona, jsou právně zcela odlišné od dekretů prezidenta republiky, které v Londýně a pak i na osvobozeném území společně vydávali vláda a prezident E. Beneš! Opíraly se o zcela jiný právní základ.